

Po stopách Newmana, pustovníka a samotára

12. augusta 2020 ✝ Cirkev

Kardinál John Henry Newman bol kanonizovaný v Ríme, 13. októbra 2019, pápežom Františkom. Sv. John H. Newman bol teológ, básnik, kňaz a konvertita, ktorého práce sú považované za jedny z najdôležitejších katolíckych spisov posledných dvoch storočí. Pôvodne anglikánsky kňaz a profesor na Oxforde, Newman v roku 1845 opustil Anglikánsku cirkev a konvertoval na katolicizmus. Jeho meno bolo známe na Slovensku už v minulosti a počas II. svetovej vojny vyšiel v slovenskom preklade jeho vlastný životopis. Prinášame vám dobový slovenský preklad článku, v ktorom sa autor vydáva po stopách kardinála Newmana.

„Áno, asi tri míle, ale chodte radšej autobusom, je to pohodlnejšie...“ Angličania neradi chodia pešo. Teda pohodlne, ale pešo som sa vybral z rušného života v Oxforde, ktorý je v takom protiklade ku gotickým vežiam a starobylým „Colleges“. Veď aj Newman kráčal tou istou cestou do svojej pustovne v Littlemore. Zašiel som aj do svätyne jeho slávy, do univerzitného kostola Panny Márie, kde skoro pätnásť rokov hlásal mladým život zakotvený v Kristovi. V tom velebnom prostredí starodávnej gotickej slávy dychtivo počúvali hlas volajúci po obnove života v Kristovi, hoci mnohým poslucháčom v tom všemožne bránili. Teraz hukot uličníkov, ktorí sa naháňali po laviciach, ma hnal von a do jeho pustovne.

Voľne som prešiel pomedzi ponáhľajúce sa zástupy mladých v rôznych „gownoch“ (tradičné univerzitné kabáty) a o chvíľku som bol na ceste. Všetko moderné, polonahí ľudkovia sa ponáhľali na výlety; bol som zvedavý, či jeho pustovňa bude vôbec v zátíší, keďže okolie bolo moderné a sotva bol nejaký domček svedectvom samoty tohto pustovníka, ponáhľajúceho sa vždy rýchlym krokom k svojim farníkom.



John Henry Newman ako kardinál

zdroj: wikimedia commons

Po dvanástich minútach ani stopy po dedinke, kde sa začala revolúcia, skutočný prerod, duchovné zmŕtvychvstanie výkvetu anglickej inteligencie. Zakrátko som zazrel kopec, Ružový vršok, (dnes je to už moderná dedinka), z ktorého sa Newman kochal pohľadom na svoj Oxford. Potom sa zjavil aj kostolík na rázcestí, typicky anglický, s cintorínom okolo. Zašiel som asi 150 metrov; a hľa, ošarpaná budova. Na prvý pohľad mi pripomínala naše maštale pri majeroch, lenže nemala svojrázne mreže. Kedysi bola hádam aj

obielená, ale teraz dosť špinavá. Nič zvláštneho. Ale predsa! On tu žil plnším životom. Samotár načieral sily do nového boja, otužoval sa na deň rozlúčky so starými známymi, ba aj s Oxfordom, pre ktorý žil a mrel po toľké roky, a kde zažil toľkú slávu.

Dvakrát som obišiel dom postavený na rohu takzvanej „College Lane“. Veď aj na pohľadniciach je nápis „Newman´s College – Littlemore“. Čudáci, vôbec nevedia, čo tam robil. Miestnosti sú prenajaté, obývajú ich chudobní dedinčania. Bývalá kaplnka hneď pri vchode vpravo je teraz obecnou knižnicou a sklad všelijakých nepotrebných debien. Jeho „cela“ je tmavá a vlhká, obývaná starou ženuškou, ktorá mi ochotne poukazovala, koľko sa dalo, lebo celý jeho „monastier“ je teraz premenený na súkromné byty. V spoločnej jedálni, dosť priestrannej, je kríž aj obraz kardinála. Nedávno ju používali ako detskú opatrovňu. Keby nebolo pamätnej tabule na domčeku, veru nik by sa neodvážil povedať, že tu kedysi býval výkvet oxfordskej inteligencie.



Newman´s College – Littlemore

zdroj: wikimedia commons

Za Newmanovho pobytu zvedavci chceli veľa vidieť a vedieť o tejto pustovni. Veď sa aj sám sťažoval svojmu priateľovi Puseyovi: „Ach, nemôžem ani len vyjsť alebo vojsť do svojho bytu bez zvedavých očí cudzincov... Istého dňa pri vstupe do domčeka, som našiel vnútri hŕstku univerzitných poslucháčov. Vážení občania, sťa policajná hliadka, pri vychádzkach vedú si kone okolo chatrných domčekov. Doktori teológie sa bezočivo vrútili do zátišia toho súkromného bytu a hneď vyvodzovali závery zo všetkého, čo tam uvideli. Bol som presvedčený, že pre Angličana je jeho dom ako hrad, predsa novinári si to predstavovali inak.“ Takto zas odpovedal svojmu biskupovi, ktorý sa dal ovplyvniť čudnými zvestami a pátral po príčine jeho utiahnutia: „Cez mnohé roky – aspoň trinásť – som zamýšľal žiť intenzívnejší duchovný život...“

Spočiatku tu žil sám so sluhom, ale pomaly pribral podobne zmýšľajúcich inteligentov; a žili skutočne prísny životom. Pribral inteligentov a anglických pastorov v snahe odvrátiť ich myšlienky od obávanej „secesie“ k Rímu. Takto, nakoľko len mohol, odďaľoval ich konverzie. No predsa pomaly začali jeho „mnísi“ konvertovať, hoci sa mu to veľmi nepáčilo. Jeden z jeho chránencov, Lockhart, ktorý mal silné sklony k Rímu a len na Newmanove naliehanie slúbil, že tri roky na to nebude ani myslieť, znenazdajky odišiel z pustovne a prestúpil, ba dokonca sa stal ozajstným rehoľníkom. Newman píše priateľovi: „... neviete si ani len predstaviť, aký som zmätený z toho všetkého.“

Sám P. Dominic, OP, ktorý ho zrodil pre Krista, opisuje v katolíckom týždenníku Tablet život v Littlemore. Po úvode, v ktorom skladá veľkú nádej v pustovníkov, pokračuje: „V celách okrem chudoby a jednoduchosti

sotva nájdete dačo iného; holé steny, izby vydláždené hrubými tehľami, podlaha bez rohožík, posteľ so slamníkom, jedna alebo dve stoličky a niekoľko kníh – to je celé zariadenie! Z tohto opisu ľahko uhádnuť akosť stravy. Nijaké lahôdky ani vína, pivo a tobôž nie likéry, ba zriedkakedy si dovolili mäso. Ovzdušie bolo presýtené najprísnejšou chudobou, akú som ani len raz nezbadal v nijakom rehoľnom dome či už v Taliansku alebo Francúzsku, ba ani v iných krajoch, cez ktoré som precestoval. Kapucínsky kláštor by sa zdal obrovským palácom v porovnaní s littlemorským útulkom...“ Toto vysvetlenie bolo potrebné, lebo po jeho konverzii niektorí katolíci, nedôverujúc jeho asketickým sklonom, pokladali jeho utiahnutie za skrytú pýchu a opovrhovanie smrteľníkmi.

Za daného poriadku hodno zaznamenať, že vstával o piatej, potom bola hodina spoločnej meditácie. Ticho zachovávali až po druhú hodinu popoludní. Používali rímsky breviár, ale vynechávali antifóny k preblahoslavenej Panne. Na odpočinok išli o štvrt na jedenásť. Rozumie sa, že cez advent a pôst si okrem prísnejšieho života vykonali týždenné exercície podľa návodu svätého Ignáca. Presne sa pridržiaval pokynov pre exercitantov, zaznačujúc si duchovné zážitky, ba aj „svetlá“. Úplne sa odovzdal do vôle Božej. Medzitým vypočítal štyri veľké obety, ktoré by Boh mohol žiadať. Jedna z nich bola: „prestúpiť do rímskokatolíckej Cirkvi“.

Newman uznal trápnosť a neistotu ich postavenia, kde slepý vodil slepého, keďže im chýbala autorita, sľuby a atmosféra skutočného rehoľného domu. Túto situáciu vysvetľoval nádejným kandidátom tohto zátišia. Neboli však viazaní k trvalému pobytu a občas si zašli do Oxfordu alebo na návštevu rodiny, známych a priateľov.

Newman mal vždy sklony k samotárstvu; už ako chlapec bol vážny a zriedkakedy sa hral s ostatnými. Ako jedenásťročný začal zvyk súkromnej modlitby a meditácie. V Oxforde ho spočiatku samota toľko ťažila, že sa o tom zmieňuje v listoch svojim príbuzným. Jeho myšlienky sa sústreďovali okolo duchovných hodnôt. „Boh a ja“ boli aj počas jeho štúdií hlavným strediskom jeho myšlienok. Ktokoľvek ho stretol, hneď si uvedomil, že má pred sebou človeka, žijúceho intenzívnym duchovným životom a ani jeden z jeho odporcov nezapieral jeho intímne spojenie s Bohom. Veľkodušne obetuje aj svoje panenstvo Stvoriteľovi. Po bakalárskom štúdiu (20. ročný) sa teší, že „... má viac voľného času pre duchovné cvičenia a štúdium Svätého písma ako v čase ťažkej driny“.



Newmanova pracovňa

zdroj: wikimedia commons

Krízy, ktoré sú etapou na ceste duchovného vývoja, zanechali svoju pečať aj na oxfordskom profesorovi a pripravovali jeho cestu do samoty. Neúspech pri skúške ho ponížil a zocelil pre budúce neúspechy. Smrť

mladej a veselej sestry v roku 1828 sa zdá byť živým mementom od samotného Pána a Stvoriteľa o pomínutelnosti všetkých vecí. Samotár sa dáva na cestovanie, aby trocha pookrial a nabral nové sily pre chystanú obnovu náboženského života v domovine. V Taliansku zanechá aj svojho intímneho priateľa Froudea (ktorý mu vstúpil detinskú lásku k Panne Márii) a na Sicílii smrteľne ochorie. Možnože to bol útek od Boha, od jasnej cesty k pravde. Je však presvedčený, že nezomrie, lebo „nezhrešil proti Svetlu“ a má ešte vykonať kus práce. „Prozreteľnosť chcela, aby dlho žil a dlho sa trápil o konečné víťazstvo.

Rozumovo mu bolo všetko jasné: Rím má úplnú pravdu. Priatelia, spomienky na úplný obrat, a nový život v štyridsiatke, mu spôsobili mnohé bezsenné noci. A okrem toho sláva čaká na neho v anglikánskej cirkvi, veď bol jej popredným teológom a kazateľom. Na jeho slovo boli ľudia ochotní skočiť aj do ohňa.

Listy z obdobia utiahnutosti sú zväčša plné neistoty. Jednak sa neodvážil naraz spretfhať niť dlhotrvajúcich priateľských vzťahov, jednak skúmal, spočítaval svoj duchovný kapitál, aby mal dosť síl dostávať započatý dom. Rok 1840 pominul bez očakávaného obratu. Občas sa zastavil v Littlemore. Takisto aj nasledujúci rok 18. apríla 1842 sa natrvalo usadil v „monastieri“. Časom dostáva listy od priateľov a žičlivcov, plných strachu a bojzlivosti, čo sa týka jeho chystaného úteku do lona rímskokatolíckej Cirkvi. Uspokojí ich, že nateraz na to nepomýšľa. Svedomie mu však nedá pokoja.

V septembri 1843 sa zrieka pozície vikára univerzitného kostola v Oxforde a dňa 25. septembra naposledy zaznel jeho prorocký hlas v kostolíku v Littlemore, ktorý bol filiálkou oxfordského kostola. Kázal o „rozlúčke priateľov“ a pre tých, ktorí chceli rozumieť, bolo jasné, že v lone anglikánskej cirkvi nenašiel pokoja duše. S pohnutím prosí svojich farníkov: „... Ó milovaní priatelia, modlite sa za mňa, aby som vo všetkom poznal Božiu vôľu a bol vždy ochotný ju splniť.“ Potom pomaly zišiel z kazateľnice a zložil rúcho anglikánskej cirkvi za silného pohnutia svojich veriacich.

Oxfordské kruhy, obzvlášť jeho dlhoroční priatelia a kolegovia, sa domnievali, že konečne nastal obávaný obrat – secesia k Rímu. Priateľom na otázky odpovedá, že „... tak veľmi je prilákaný k Cirkvi rímskej, ... pokladá za bezpečnejšie a statočnejšie vzdať sa svojho verejného pôsobenia“. Zato ešte vždy oddaľoval posledný krok. Pravda, už nepísal knihy a vzdal sa aj pripravovaného vydávania životopisov anglických svätých, „aby nedal podnet k novému zblíženiu sa s Rímom“. Vysoko postavenému arcidiakonovi Manningovi (neskoršie konvertitovi a kardinálovi) píše: „Zriekol som sa, ... lebo si myslím, že rímska Cirkev je skutočne katolícka Cirkev a naša nie je čiastkou Cirkvi katolíckej, lebo jej chýba spojenie s Rímom, a som presvedčený, že s pokojným svedomím sa nemôžem naďalej pokladať za jedného z jej učiteľov.“ Ten problém ho trápil už štyri roky, ale až teraz sa konečne odhodlal pretrhnúť ten dôležitý vzťah. Ovocie samoty a hlbšieho duchovného života predsa pomaly dozrievalo.

Nasledujúceho roku sa ešte viac utiahol, dôkladnejšie skúmal svoj vzťah k Rímu. V dlhotrvajúcej výmene listov s Kebleom nepopustí ani trocha zo svojho stanoviska, ba sa priznáva: „...občas mávam znepokojujúce myšlienky, že by som nechcel zomrieť v anglikánskej cirkvi.“ Je si vedomý bolesti spôsobenej priateľom, a čoraz častejšie varovné listy sú pre neho ozajstným očistcom. Tolkým dodával viery a odvahy kráčať po cestách Božích a teraz to razom chce zničiť? Čo bude s jeho ovečkami? Náboženská obnova v Anglicku, dielo dlhých rokov, sa pre jeho prenáhľenosť zrúti? Priatelia zostanú na úskalí? Nie, „Newman, preboha, ostaň s nami; čo si počneme bez teba!“ Tento výkrik charakterizuje všetky listy od priateľov a žiakov.

Prichádza na záver, „že nie je spásy pre človeka v cirkvi, o ktorej je presvedčený, že zotrúva v blude“. Ale aj naďalej sa usiluje zachovať „status quo“ a „indiferenciu“, ako ju sám nazýva. Veľmi sa ho dotkne myšlienka, že katolíci sa stále za neho modlia, hoci s nimi vôbec neprichádza do styku; ale do konca roku 1844 nenastal prechod. Rozum musel mlčať, kým srdce stále váhalo. Medzitým žil zdanlivo spokojným životom v pustovni spolu s ďalšími „mníchmi“. Ale zo dňa na deň bolo jasnejšie, že nemôže naďalej odolávať volaniu milosti. Pripravuje sa na svätú spoveď, hoci ešte nik nevedel o jeho konečnom rozhodnutí.

Tichučký, ale rozhodný Newmanov hlas pošepol jednému zo spolupustovníkov, konvertitovi: „Keď budete so svojím priateľom, poprosili by ste ho, aby ma prijal do Cirkvi Kristovej?“

Ponížený a poslušný samotár sa pred polnocou 8. októbra 1845 hodil k nohám Božieho služobníka. Celkom zmoknutý kňaz zabúda na svoje útrapy, ochotne mu dáva požehnanie a o chvíľku vypočuje jeho všeobecnú svätú spoveď. Takto sa zrodil nový apoštol Anglicka. Teda jeho pokánie a prísny život v Littlemore, trnie v očiach toľkých známych, predsa priniesli žiaduce ovocie. Čas strávený v pustovni nebol márnym. Čoskoro nastala secesia najučenějších vrstiev do lona rímskej Cirkvi.



kaplnka v Newmanovej izbe

zdroj: wikimedia commons

Po prijatí opúšťa svoju skrýšu, aby nabral nového ducha u svojich spoluveriacich, a asi o šesť mesiacov je zase sám v pustovni. Prvý prišiel – posledný odchádza. „Som tu dnes sám, všetci priatelia sa už odobrali do nášho nového sídla, tak isto aj knihy. Zajtra odchádzam... Prežíval som trápne chvíle pri rozlúčke. Prišiel som do tej skrýše sám, ... posledný ju zanechávam. Zažil som krásne chvíle; tak ťažko sa odoberám odtiaľto. Možno už nikdy v živote nebudem mať pokoj...“ Inde píše svojmu nasledovníkovi v Littlemore: „Násilím som sa odtrhol, pobozkal som posteľ, stenovú policu a iné časti bytu. Bol som veľmi šťastný tu, hoci stále v neistote o budúcnosť. Tu som sa naučil kráčať vlastnou cestou, tu som sa dočkal vypočutia svojich modlitieb; ... nemôžem nemyslieť, že sa dakedy znova vrátim do L., aby som zazrel milých

obyvateľov, započítajúc aj Vás, znova zjednotených so mnou v lone pravej Cirkvi Kristovej.“

Posledný raz sa zadíva z Ružového vršku na milé veže Oxfordu a určite prosí Boha, aby sa vrátila starodávna sláva Oxfordu, oživovaná pôvodným náboženským duchom. Pri kostole Márie Panny sa poslednýkrát pozrie na Pannu a rúčky dieťaťa mu ukazujú cestu, jeho cestu, krvavú a posiatu trnami, do Večného Mesta, do Cirkvi, ktorá si ho vyvýšila na najvyššiu hodnosť. Skromný pustovník sa stáva základným pilierom, vojvodom Cirkvi bojujúcej.

V littlemorskom kostolíku, často navštevovanom v jubilejnom roku, našiel som čudnú vetu v knihe pre návštevníkov. 19. 9. 1945 J. D. z Edinburghu okrem svojho podpisu zaznamenáva: „Navždy zjednotený s blahoslaveným J. H. Newmanom.“ Možno trochu prismelý a predčasný titul. No náš Škót výstižne vyjadril túžbu mnohých srdc, pranie všetkých jeho priateľov a nasledovníkov. Ten hrdý titul by bol konečným plodom littlemorskej samoty, korunou pestrého a svätého života. Na jeho ceste „ex umbris et imaginibus ad veritatem“ bol Littlemore iba tieňom pravdy; pravda sa zaskvela až v Ríme pri nohách nástupcu Rybára.

prevzaté zo: Smer 8,9/1946

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/po-stopach-newmana-pustovnika-a-samotara/>